

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра лексикології та стилістики англійської мови

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор

Майя НІКОЛАЄВА

Вересень

2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**СУЧАСНІ КОГНІТИВНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА
ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВОЇ РОБОТИ**

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Галузь знань: В Культура, мистецтво та гуманітарні науки

Спеціальність: В11. Філологія

Спеціалізації

В11.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська

В11.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька

В11.051 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська

В11.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька

Освітньо-професійна програма «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»

Освітньо-професійна програма «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька»

Освітньо-професійна програма «Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська»

Освітньо-професійна програма «Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька»

Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасні когнітивні дослідження та організація наукової роботи». Одеса: ОНУ, 2025. 13с.

Розробник: Колегаєва І.М., доктор філологічних наук, професор, завідувачка кафедри лексикології та стилістики англійської мови

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри лексикології та стилістики англійської мови

Протокол № 1 від "28" серпня 2025 р.

Завідувач кафедри _____ (Ганна ТКАЧЕНКО)

Погоджено із гарантом ОПП «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська» _____ (Олена КАРПЕНКО)

Погоджено із гарантом ОПП «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька» _____ (Ірина НИКИФОРЕНКО)

Погоджено із гарантом ОПП «Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська» _____ (Олена Григорович)

Погоджено із гарантом ОПП «Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька» _____ (Маріанна КНЯЗЯН)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету романо-германської філології

Протокол № 1 від 28.08 2025 р.

Голова НМК _____ (Олена Григорович)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри лексикології та стилістики англійської мови

Протокол № ____ від "____" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри лексикології та стилістики англійської мови

Протокол № ____ від "____" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 3/3 годин – 90/90 змістових модулів - 1/1	Галузь знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки Спеціальність В11. Філологія Спеціалізації: В11.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська В11.051 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська В11.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька В11.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
		1-й	1-й
		Семестр	
		2-й	2-й
		Лекції	
		16 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	2 год.
		Самостійна робота	
		60 год.	80 год.
		Форма підсумкового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни – ознайомити здобувачів вищої освіти другого рівня із основними засадами когнітивної наукової парадигми.

Завдання – висвітлити стрижневі засади та поняття когнітивної лінгвістики; визначити поняття картини світу та її співвідношення із мовною картиною світу; проаналізувати результати концептуалізації дійсності; дослідити особливості вербалізації концептів у мові та мовленні.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

а) інтегральної: здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі лінгвістики, літературознавства, перекладу в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

б) загальних (ЗК):

ЗК07. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК11. Здатність проведення досліджень на належному рівні.

в) спеціальних (СК):

СК01. Здатність вільно орієнтуватися в різних лінгвістичних напрямках і школах.

СК04. Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування мовного / мовленнєвого й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів.

СК05. Усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя, необхідного для досліджень та/або інноваційних розробок у галузі філології, презентації їх результатів професійній спільноті та захисту інтелектуальної власності на результати досліджень та інновацій.

Програмні результати навчання:

ПР 09. Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти обраної філологічної спеціалізації.

ПР 15. Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного чи літературного матеріалу.

ПР 17. Планувати, організовувати, здійснювати і презентувати дослідження та/або інноваційні розробки в конкретній філологічній галузі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: основні засади когнітивної лінгвістики та її базові поняття: концепт, категорія, картина світу, концептуальна метафора;

вміти: проводити науковий аналіз в межах когнітивної наукової парадигми.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Сучасні мовознавчі студії: теоретичні та організаційні аспекти

Тема 1. Наукові парадигми в історії мовознавства

Порівняльно-історична, системно-структурна, антропоцентрична, когнітивно-лінгвістична парадигми. Когнітивістика як парасольковий термін для низки часткових дисциплін: когнітивна психологія, когнітивна лінгвістика, когнітивна граматика, когнітивна семантика.

Тема 2. Картина світу та її варіанти.

Єдність та протиставленість концептуальної та мовної картин світу. Наївна, наукова, професійна картини світу. Обумовленість особливостей ідіоетнічних картин світу історичними, географічними, культурологічними факторами становлення та функціонування етносів.

Тема 3. Концептуалізація світу та її результати.

Концепт, гештальт, фрейм, скрипт, пропозиція. Загальні уявлення про позначені феномени. Їх порівняльний аналіз, характеристика існуючих теоретичних поглядів на кожний із них у зарубіжних та вітчизняних вчених-когнітивістів.

Тема 4. Когнітивна семантика.

Категоризація. Історичний погляд на теорію категоризації від Аристотеля до теперішніх часів. Категоризація як результат таксономічної діяльності людини. Рівні категоризації: суперординатний, базовий, субординатний. Теорія фамільної схожості. Теорія прототипів.

Тема 5. Теорія концептуальної метафори.

Різниця між мовною (стилістичною) і концептуальною метафорою. Домен джерела і домен цілі концептуальної метафори. Тілесність емпіричного досвіду як підстава метафоризації. Орієнтаційні, контейнерні, онтологічні, будівельні метафори.

Тема 6. Когнітивна граматика.

Загальне вчення про частини мови в аспекті сприйняття світу: іменні, дієслівні, прикметникові слова як першоджерело частиномовного поділу вербального означування світу. Поняття онтологічного часу і граматичного часу в мові. Умовність граматичної категорії роду. Однина, множина і

незліченність об'єктів у дзеркалі граматичних категорій числа і означеного/неозначеного артиклю

Тема 7. Принципи когнітивного дослідження мови та мовлення.

Вербалізація концепту і її етапи та складові одиниці. Особливості виокремлення концепту літературного твору.

Тема 8. Принципи і методи наукової роботи.

Метод лінгвістичного спостереження, таксономічного розподілу, опису і узагальнення отриманого матеріалу дослідження. Поняття про повну та часткову вибірку матеріалу. Кількісні методи в лінгвістиці. Поняття академічної доброчесності в науковому і юридично-правовому аспектах.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Очна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Сучасні мовознавчі студії: теоретичні та організаційні аспекти										
Тема 1. Наукові парадигми в історії мовознавства.	10	2	2		6	11	2			10
Тема 2. Картина світу та її варіанти.	12	2	2		8	11				10
Тема 3. Концептуалізація світу та її результати.	12	2	2		8	11	2			10
Тема 4. Когнітивна семантика.	12	2	2		8	11				10
Тема 5. Теорія концептуальної метафори.	10	2	2		6	11	2			10
Тема 6. Когнітивна граматика.	12	2	2		8	11				10
Тема 7. Принципи когнітивного дослідження мови та мовлення.	10	2			8	11	2			10
Тема 8. Принципи і методи наукової роботи.	10	2			8	11				10
Підсумкове заняття	2		2			2		2		
Разом за змістовим модулем 1	90	16	14		60	90	8	2		80

5. Теми семінарських занять

Семінарські заняття не передбачені.

6. Теми практичних занять

№ з/ п	Назва теми	Кількість годин	
		Очна форма	Заочн а форма
Змістовий модуль 1. Сучасні мовознавчі студії: теоретичні та організаційні аспекти			
1.	Тема 1. Наукові парадигми в історії мовознавства.	2	
2.	Тема 2. Картина світу та її варіанти.	2	
3.	Тема 3. Концептуалізація світу та її результати.	2	
4.	Тема 4. Когнітивна семантика.	2	
5.	Тема 5. Теорія концептуальної метафори.	2	
6.	Тема 6. Когнітивна граматика.	2	
	Підсумкове заняття	2	2
	Усього	14	2

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин	
		Очна форма	Заочн а форма
1	Напрями когнітивної семантики. Доповідь	6	10
2	Концепт як базова когнітивна сутність. Реферат	8	10
3	Категоризація та теорія прототипів. Конспект	8	10
4	Типи концептів. Доповідь	8	10
5	Когнітивна граматика. Конспект	6	10
6	Принципи когнітивного дослідження мови. Реферат	8	10
7	Принципи когнітивного дослідження мовлення. Реферат	8	10
8	Принципи і методи наукової роботи. Доповідь	8	10
	Разом	60	80

В якості самостійної роботи здобувач може пройти професійні курси/тренінги, професійне стажування, онлайн-курси, громадянську освіту, отримати відповідний сертифікат на освітніх платформах, що може бути зараховано як фрагмент підсумкового контролю. Пропонуються до розгляду

такі онлайн-курси, після проходження яких та наявності сертифікату, здобувач може отримати додаткові 10 балів:

Назва освітньої платформи, назва онлайн курсу, короткий опис, посилання	Дотично до теми (та/або Компетентності, результати навчання, що формуються)
1. Платформа: Coursera. Курс: «Philosophy and the Sciences: Introduction to the Philosophy of Cognitive Sciences» (University of Edinburgh). Навчання поняттям: еволюція свідомості, філософія розуму, методологія пізнання, критичне мислення. https://www.coursera.org/learn/philosophy-cognitive-sciences?utm	Дотично до ЗК07. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК11. Здатність проведення досліджень на належному рівні.
2. Платформа: Alison Курс: «Essentials of Research Methodology». Навички: формулювання проблеми, методики дослідження, дизайн, відбір зразків, написання пропозицій, аналіз та презентація даних, завершення наукової доповіді. Формат: безкоштовно, самостійне навчання. https://alison.com/course/essentials-of-research-methodology-original?utm	Дотично до ЗК07. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК11. Здатність проведення досліджень на належному рівні.

Здобувач може самостійно обрати ресурси, які будуть відповідати навчальній дисципліні. Для зарахування в якості періодичного, поточного або фрагмента підсумкового контролю здобувач має подати документ, що підтверджує неформальну освіту, програму, зробити опис компетентностей та результатів навчання, сформованих під час неформальної освіти.

Викладач залишає за собою право перевірити сформованість перелічених компетентностей та результатів навчання.

9. Методи навчання

- Словесні:** лекція, пояснення, бесіда.
- Наочні:** ілюстрація (у тому числі мультимедійні презентації), презентація результатів власних досліджень.
- Практичні:** підготовка і виступи з доповідями, обговорення доповідей.

10. Форми контролю і методи оцінювання

Очна форма

Поточний контроль: оцінювання усних відповідей під час практичних занять, доповідей, конспектів, рефератів.

Заочна форма

Поточний контроль: усне опитування на початку лекції за матеріалом попередньої лекції, оцінювання доповідей, конспектів, рефератів.

Критерії оцінювання

За системою ОНУ імені І.І.Мечникова	Оцінка ECTS	За національною шкалою	Визначення
1	2	3	4
90–100	A	зараховано	Здобувач вищої освіти правильно, повно, системно виклав матеріал щодо проблеми, яка розглядається, виявляючи при цьому цінні творчі ідеї.
85–89	B	зараховано	Здобувач вищої освіти достатньо правильно, повно й системно виклав матеріал щодо проблеми, яка розглядається, виявляючи при цьому творчий підхід.
75–84	C		Здобувач вищої освіти припустився однієї-двох несуттєвих помилок, дотримуючись достатньої повноти, системності викладу матеріалу щодо проблеми, яка розглядається.
70–74	D	зараховано	Здобувач вищої освіти припустився двох суттєвих помилок у поданні матеріалу щодо проблеми, яка розглядається, відповідь є недостатньо повною й систематизованою.
60–69	E		Здобувач вищої освіти припустився трьох та більше суттєвих помилок у поданні матеріалу щодо проблеми, яка розглядається, відповідь є недостатньо повною й систематизованою.
35–59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання	Здобувач вищої освіти продемонстрував лише деякі елементи матеріалу щодо проблеми, яка розглядається.
0–34	F	не	Здобувач вищої освіти не виклав

		зараховано з обов'язковим повторним вітвченням дисципліни	матеріалу щодо проблеми, яка розглядається.
--	--	---	--

11. Питання для поточного контролю

1. Наукові парадигми в історії мовознавства.
2. Витоки когнітивної лінгвістики.
3. Напрями когнітивної лінгвістики
4. Картина світу
5. Наївна картина світу
6. Наукова картина світу
7. Концептуалізація світу
8. Концепт: основні різновиди
9. Гештальт
10. Фрейд
11. Скрипт
12. Пропозиція
13. Когнітивна семантика.
14. Категоризація: класичний підхід
15. Теорія прототипів
16. Теорія концептуальної метафори.
17. Когнітивна граматика
18. Когнітивна прагматика
19. Когнітивна семантика
20. Вербалізація концепту
21. Основні напрями лінгвоконцептології
22. Міфологічна картина світу
23. Професійна картина світу
24. Номінативне поле концепту
25. Когнітивні дослідження тексту
26. Лінгвістичні методи дослідження
27. Загальнонаукові методи дослідження
28. Типи наукових публікацій
29. Дотримання академічної доброчесності
30. Стандарти цитування та оформлення списку літератури

12. Розподіл балів, які отримують студенти

У ході поточного контролю здобувач може отримати максимальну оцінку (100 балів) за кожну тему змістового модуля. Загальна оцінка з навчальної дисципліни – це є середнє арифметичне суми балів за поточний контроль. Здобувач вищої освіти одержує підсумкову оцінку, якщо за

результатами поточного контролю він набрав за кожну тему 60 і більше балів.

Якщо за результатами поточного контролю здобувач набрав менше 60 балів, або якщо він набрав 60 і більше балів, проте хоче поліпшити свій підсумковий результат, він повинен виконати залікове завдання (див. Перелік питань для поточного контролю) і з урахуванням його результатів одержати відповідну кількість залікових балів із дисципліни.

Поточний контроль								Загальна оцінка
Змістовий модуль №1								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	100
100	100	100	100	100	100	100	100	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

- 1. Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасні когнітивні дослідження та організація наукової роботи». Одеса: ОНУ, 2025. 13 с.
- 2. Силабус навчальної дисципліни «Сучасні когнітивні дослідження та організація наукової роботи».

14. Рекомендована література
Основна

- 1. Колегаєва І.М. Академічна доброчесність: лінгво-комунікативний ракурс. Актуальні питання лінгвістики та методології викладання іноземних мов: Зб. Матеріалів VIII міжнародної наук.-практ.конф.,

- присвяченої пам'яті докт.пед.наук, проф. В.Л.Скалкіна (12 квітня 2022р.) Одеса: ОНУ ім.І.Мечникова, 2022. С.56-59.
2. Бігунова Н.О. Позитивна оцінка: від конітивного судження до комунікативного висловлювання: монографія / Н. О. Бігунова. Одеса: КП ОМД, 2017. 580 с.
 3. Гармаш О. Л. Англомовні морфологізовані концепти: фрактальна параметризація. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2015. 360 с.
 4. Потапенко С.І. Вступ до когнітивної лінгвістики. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2013. 132с.
 5. Смаглій В.М. Вербалізований концепт WORD / LANGUAGE / SPEECH в науковій та наївній картинах світу. Одеса: Астропринт, 2020. 420с.

Додаткова

1. Загнітко А. Мовний простір граматики. Вінниця: Тов. «ТВОРИ», 2018. 448с.
2. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни. Донецьк: ДонНУ, 2012. 388с.
3. Колесник О.С. Міфологічний простір: крізь призму мови і культури. Чернігів РВВ ЧНПУ ім. Т.Шевченка, 2011. 312 с.
4. Мартинюк А. П. Словник основних термінів когнітивно-дискурсивної лінгвістики. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 196 с.

15. Електронні інформаційні ресурси

1. <http://kolegaeva.onu.edu.ua/staty>
2. <http://www.cognitivelinguistics.org/en/about-cognitive-linguistics>
3. https://esu.com.ua/search_articles.php?id=7457
4. <http://lib.onu.edu.ua/>
5. <http://cogweb.net/>